

Svetenski dom

Stev. 128

U Ljubljani, 6. junija 1936

Leto 1.

Sestanek med Mussolinijem in Schuschniggom

Strah pred zblizanjem med Rimom in Berlinom

Rim, 6. junija, o. Včeraj se je vršil ves dan sestanek med Mussolinijem in dr. Schuschniggom. Ta sestanek je potekel v zelo zanimivih okoliščinah in v Rimu se ta sestanek zelo različno komentira.

Se pred nekaj dnevi je dunajska vlada demantirala, da bi sploh prišlo do sestanka med Mussolinijem in avstrijskim zveznim kanclerjem. Napovedano je bilo, da se vrne kancler že v soboto na Dunaj in sestanek med obema državnikoma se je vršil tako rekoč v zadnjem hipu.

Kancler Schuschnigg se je mudil zadnji čas v Viareggiju. Avstrijski krogi v Rimu posebno podpirajo, da se kancler ves čas »zdmora« ni sestal z nobenim članom italijanske vlade, prav tako pa tudi z nobenim drugo važno osebnostjo. Resnica je samo ta, da se je kancler ves čas sestajal samo z avstrijskim vojaškim atašejem pri poslanstvu v Rimu. Tem razgovorom je deloma prisostvoval kanclerjev podtagnjik.

Na sestanek k Mussoliniju se je podal kancler opoločni preko Firenze v spremstvu imenovanega vojaškega atašeja. Od tam sta se podala na Mussolinijevo zasebno posestvo v Rocca della Caminate blizu Forlì. To posestvo je italijanski narod izročil Mussoliniju kot dar naroda.

Razgovori med obema državnika so trajali ves dan. Kakor se izve iz francoskih krogov, je šlo tokrat predvsem zato, da se pobijajo intrigre nemškega veleposlanika v Rimu von Hassla. Baj se je temu nemškemu diplomatu precej posrečilo, da je razrahjal že itak slabe vezi med državami, ki so se zvezale v fronto v Stresi in ki so na tem sestanku tudi sklenili za vsako ceno preprečiti An-

schluss. Ker se sedaj evropska politika počasi oddaljuje od osnov, ki so bile položene v Stresi, je jasno, da je avstrijska vlada zelo v skrbih za tisto, kako daleč je že prišlo do zblizanja med Nemčijo in Italijo. Kakšno stališče bo po prevratu iz Italije kancler zavzel v Avstriji proti desnicarskim elementom, bo pokazalo, ali je kancler dobil od Mussolinija nasvet, da naj se ne boji politike zblizevanja med Rimom in Berlinom.

O Habsburgovih zaenkrat nič

Poleg tega pa se tako v krogih, ki so bližu angleškega poslanstva kakor tudi v krogih francoskega poslanstva izjavlja, da je res, da se kancler totkat ni sestal z nobenim članom habsburške dinastije. Ti krogi poudarjajo, da ni trenutno v Italiji nobenega člena te družine. Še manj pa bi se ti sestanki mogli vršiti v kraljevskem dvoru v San Rossore, ki je zaradi kasne sezone še zmeraj zaprt.

Pač pa tudi angleški krogi priznavajo, da je sedaj vprašanje Avstrije zašlo na ostrino. Anglija je podprla zahtevo Argentine, da naj se skliče izredna skupščina Zvezne narodov, ki se bo sestala na sejo do 30. junija. To zasedanje bo obravnavalo primer Abesinije in italijanska vlada je že izjavila, da se tega zasedanja ne bo udeležila. Ne ve se še, če bo Italija definitivno izstopila iz Zvezne narodov ali ne. Ve se pa to, da je Avstrija le s težavo lahko doslej sledila italijanski politiki, ki jo je ta vodila v Zenevi. Ce se Italija odloči za izstop iz Zvezne narodov, bo to najhujši udarec pač samo za

Avtstrijo, ker bi tako izgubila med Nemčijo in Italijo vso oporo, na katero tedaj ni trebala računati, ko je bila Italija še v Zvezni narodov.

Toda mogoče se to poglavje dotika že obvestil, ki jih je kanclerju podal avstrijski vojaški ataše pri avstrijskem poslanstvu v Rimu.

Rim, 6. jun. AA. DNB: V zvezi s sestankom v Rocca della Caminate se izve, da se je sestanka med Mussolinijem in Schuschniggom udeležil tudi Suvich. Po skupnem kosilu je kancler odšel v Benetke, kjer bo ostal en dan in si ogledal umetniško izložbo, ki je bila včeraj odprt.

V rimskih krogih se izjavlja, da je bil ta sestanek zgolj informativnega in zasebnega značaja in da je bil ves v okviru rimskih protokolov.

Dobri upi

Dunaj, 6. jun. AA. Havas: V dunajskih krogih se izjavlja, da je Mussolini na sestanku v Rocca della Caminate pokazal popolno razumevanje za motive, zaradi katerih je kancler Schuschnigg izvršil zadnjo rekonstrukcijo svoje vlade. Gleda izmene misli o zunanjem političnem položaju med Suvichem, Mussolinijem in Schuschniggom se podpira, da iz teh razgovorov ne more nastati nobena sprememb v orientaciji teh držav.

Istočasno hite ti krogi izjavljati, da je bil sestanek zelo prisrčen. Vendar pa se gotovi dunajski krogi že boje preusmeritve italijanske politike napram sosedom Avstrije. Prevladuje pa prepričanje, da vprašanje sankcij se zmeraj ni dozorelo in da zato Italija ne more izvršiti sprememb v svojih prijateljskih zvezah.

Maksim Gorki umira

Moskva, 6. junija, o. Znani pisatelj Maksim Gorki je zelo težko zbolel od influencij. Stanje je toliko bolj nevarno, ker se je influenci pridružila še pljučnica in oslabljenje srca.

Moskva, 6. junija. AA. Reuter poroča, da znameniti ruski pisatelj Maksim Gorki umira.

Tajna pogajanja med Anglijo in Nemčijo

Berlin, 6. junija. Dobro poučeni politični krogi trdijo, da je izredni poslanik von Ribentrop ob priliku svojega bivanja na Angleškem o velikonočnih praznikih ponudil britanski vladi nemško pomorsko pomoč. Po njegovi izjavji bi Anglija mogla spraviti vso svoje pomorske sile v Sredozemsko morje. Ne bi ji bilo treba biti v skrbih zaradi Nemčije, ampak bi mogla celo računati na njeni pomoč. Poleg tega je Nemčija predlagala, da bi moglo priti v bodoče do kake revizije v Evropi samo na temelju samodočevanja narodov. Nemčija je v vsakem oziru proti kakim nasilnim sprememb sedanjega evropskega stanja. Šele sedaj so prispele informacije, da je angleški minister za socialno politiko bival cela dva tedna inkognito v Berlinu in tam vodil razgovore.

London, 6. junija, o. Bivši zunanji minister sir Samuel Hoare je včeraj prevzel svoje novo službeno mesto kot prvi lord admiraltete. To mesto je pred njim zavzemal lord Monsell, ki pa je, kakor znano, pred nekaj dnevi odstopil.

Bern, 6. junija, o. V švicarskem zveznem parlamentu je bil včeraj izglasovan predlog, s katerim se odobrava vsota 230 milijonov frankov za obvezovanje. Za predlog je glasovalo 159 poslancev proti pa samo 2.

Atene, 6. junija, m. Državni svet je na zahtevalo zainteresiranih razveljavil dekret od novembra leta, to je dekret, ki je bil izdan za vlade generala Kondilisa in s katerim je bil odpuščen pet generalov. Ti odpuščeni generali se bodo vrnili v službo.

Neguš nevščen gost

London, 5. junija, o. Navzočnost cesarja Hajla Selasija v Veliki Britaniji zadaje londonskim uredništvom mnogo skrbi. »Newe Chronicle« navaja, da je zunanji minister Eden prizavljen sprejeti cesarja cesarjev. List pristavlja, da dejansko ni nobene možnosti, da bi Eden ne sprejet cesarja Hajla Selasija, če bi to zahteval. Vlada pa se po drugi strani boji, da bi manifestacije prevelikega prijateljstva do cesarja Hajla Selasija mogle škoditi pomirjeni politiki med Veliko Britanijo in Italijo. »Daily Telegraph« pričuje, izjavo cesarja Hajla Selasija, v kateri pravi: Nahajam se v Evropi inkognito. To me pa ne ovira, da ne bi storil vsega, kar je v moji moći, da pomagam svojemu narodu. Dalje pravi abesinski cesar, da je z veseljem sprejeti celo čas predlog odbora petih.

»Daily Mail« zahteva od vlade, naj sprejme predloge italijanskega poslanika Grandija blagoholno.

»Morning Post« pa izraža bojanen, da bo bivanje cesarja Hajla Selasija v Veliki Britaniji, zlasti pa njegov morebitni odhod v Zenevo mednarodni položaj zelo poslabšal.

London, 6. junija, o. Včeraj popoldne je angleški zun. minister Eden napravil polnurni obisk pri abesinskem cesarju na njegovem stanovanju v abesinskem poslanstvu. Ta obisk, ki so ga nekaj časa napovedovali, pravijo, da je zgolj vladnostnega značaja. Pred tem obiskom pa je neguš v spremstvu poslanika dr. Martina in osebia posla-

nistva odšel pred spomenik Neznanega vojaka in tam položil venec.

London, 6. jun. V intervjuju, ki ga je dal cesar Hajla Selasija listu »Daily Telegraph« je med drugim dejal, da se je hotel Mussolini z njim pogajati, ko je bil bližu štaba italijanskega vrhovnega poveljstva. Tukaj pred njegovim odhodom iz prestolnice je pa dobil ultimat z rokom 5 dni; v tem ultimativnem predlogu so mu Italijani predlagali, da ostane na prestolu z nominalno suverenostjo nad pokrajino, kjer prebivajo Amhaci, vendar bi moral z Italijo skleniti pogodbo o protektoratu, podobno pogodbi iz leta 1898. V pogodbi, ki jo je Italija predlagala, si je med drugim pridržala nadzorov nad zasedljivimi diplomatskimi odnosi s inozemstvom.

»Daily Mail« zahteva od vlade, naj sprejme predloge italijanskega poslanika Grandija blagoholno.

»Morning Post« pa izraža bojanen, da bo bivanje cesarja Hajla Selasija v Veliki Britaniji, zlasti pa njegov morebitni odhod v Zenevo mednarodni položaj zelo poslabšal.

London, 6. junija, o. Včeraj popoldne je angleški zun. minister Eden napravil polnurni obisk pri abesinskem cesarju na njegovem stanovanju v abesinskem poslanstvu. Ta obisk, ki so ga nekaj časa napovedovali, pravijo, da je zgolj vladnostnega značaja. Pred tem obiskom pa je neguš v spremstvu poslanika dr. Martina in osebia posla-

nistva odšel pred spomenik Neznanega vojaka in tam položil venec.

London, 6. jun. V intervjuju, ki ga je dal cesar Hajla Selasija listu »Daily Telegraph« je med drugim dejal, da se je hotel Mussolini z njim pogajati, ko je bil bližu štaba italijanskega vrhovnega poveljstva. Tukaj pred njegovim odhodom iz prestolnice je pa dobil ultimat z rokom 5 dni; v tem ultimativnem predlogu so mu Italijani predlagali, da ostane na prestolu z nominalno suverenostjo nad pokrajino, kjer prebivajo Amhaci, vendar bi moral z Italijo skleniti pogodbo o protektoratu, podobno pogodbi iz leta 1898. V pogodbi, ki jo je Italija predlagala, si je med drugim pridržala nadzorov nad zasedljivimi diplomatskimi odnosi s inozemstvom.

Večina poročevalcev inozemskih listov je že zapustila Abesinijo, ostala sta le še dva inozemca in nekaj Italijanov. Vsi ostali poročevalci so odšli sedaj v Palestino. Palestinski dogodki so izredno močno odjeknili tudi med abesinskimi muslimani. Ti z izrednim zanimanjem spremljajo te dogodke.

Glavarji izjavljajo pokorščino

Addis Abeba, 6. junija, o. Pri vzpostavljanju miru in reda v osvojenih abesinskih provincah imajo Italijani še dokajlahko delo. V provinci Godjam se je italijanskim oblastem predalo v zadnjih dneh več poglavjarjev in z njimi preko 50.000 podanikov.

Večina poročevalcev inozemskih listov je že zapustila Abesinijo, ostala sta le še dva inozemca in nekaj Italijanov. Vsi ostali poročevalci so odšli sedaj v Palestino. Palestinski dogodki so izredno močno odjeknili tudi med abesinskimi muslimani. Ti z izrednim zanimanjem spremljajo te dogodke.

Pariz, 6. junija, o. Ministriki predsednik Leon Blum je včeraj sprejel še na svojem domu več članov svoje vlade in več parlamentarcev ljudske fronte. Na vseh teh sestankih je bilo govorov predvsem o stavki in o tem, kako jo čimprej razvozljati.

Pariz, 6. junija, o. Zunanji minister Yvon Delbos in njegov državni podtagnjik Vienot sta se včeraj popoldne ob 15.30 podala v zunanje ministrstvo, kjer sta prevzela svoje posle. Predaja se je izvršila med Flandrom in Delbosom. Flandin je nad eno uro razlagal svojemu nasledniku glavne zadeve, ki so v teku.

Pri tem je treba poudariti, da je novi državni podtagnjik Vienot znan kot izredno dober poznavalec moderne Nemčije. Sam je bil takoj po vojni lektor francoske univerze v Londonu in je v tem času vodil razgovore z nemškimi univerzami in je tudi pisal več knjig o novi Nemčiji.

Pariz, 5. junija o. Notranji ministrstvo je danes takoj, ko je prevzel notranji minister Saengero svoje posle, poslalo centralni strokovni organizacij v Pariz zahtevno, da naj dovesti vladni takoj vse zahteve delavstva. To naj storiti v obliki izčrpanega pismenega poročila.

Parfuma in premoga zmanjkuje

Pariz, 6. junija, o. Včeraj je začelo stavkati tudi osebje v velikih pariških magazinah »Printemps« in »Galeries Lafayette«. Kakor znano sta ti dve trgovini v Parizu največji, ki prodajata znano francosko kozmetično robo.

Pariz, 6. junija, o. V francoskem Centralnem

Prepadi okrog Bluma

Pariz, 6. junija, o. Ministriki predsednik Leon Blum je včeraj sprejel še na svojem domu več članov svoje vlade in več parlamentarcev ljudske fronte. Na vseh teh sestankih je bilo govorov predvsem o stavki in o tem, kako jo čimprej razvozljati.

Pariz, 6. junija, o. Zunanji minister Yvon Delbos in njegov državni podtagnjik Vienot sta se včeraj popoldne ob 15.30 podala v zunanje ministrstvo, kjer sta prevzela svoje posle. Predaja se je izvršila med Flandrom in Delbosom. Flandin je nad eno uro razlagal svojemu nasledniku glavne zadeve, ki so v teku.

Pri tem je treba poudariti, da je novi državni podtagnjik Vienot znan kot izredno dober poznavalec moderne Nemčije. Sam je bil takoj po vojni lektor francoske univerze v Londonu in je v tem času vodil razgovore z nemškimi univerzami in je tudi pisal več knjig o novi Nemčiji.

Pariz, 5. junija o. Notranji ministrstvo je danes takoj, ko je prevzel notranji minister Saengero svoje posle, poslalo centralni strokovni organizacij v Pariz zahtevno, da naj dovesti vladni takoj vse zahteve delavstva. To naj storiti v obliki izčrpanega pismenega poročila.

Pariz, 6. junija, o. V francoskem Centralnem

Ljubezen vse premaga

Maribor, 6. jun. Češko časopisje se bavi že 14 dni z ljubezensko senzacijo, ki bo dobita, kadar izgleda, svoj epilog v Jugoslaviji. V sredo je zagrebška policija dobrojavno obvestila iz Brna, da je pobegnil neki Franc Gregurić in odvedel s seboj 16 letno učeneko trgovske šole Edito Lieber, hčerkico industrijalca. Brnska policija zahaja, da se pojšče Gregurića in mlado dekle in stavia pod nadzorstvo, dokler se ne bi tam oglasili njuni starši.

Tako je bilo jasno, da ne gre tu za ljudi, ki so prišli navštiviti kazenski paragrafi. Gre le za ljubavni roman dveh zaljubljencev. Zaradi tega tudi niso poslali za njima nikake tiralice, ampak je uvedena samo diskretna preiskava.

Brnske oblasti si niso bile na jasnen, kje se v tem trenutku nahaja ta dvojica. Po vseh zagrebških hotelih so napravili preiskavo, da bi sploh ugotovili, če sta se mudila tu. Pozneje se je zvedelo, da je Gregurić doma iz Bedekovčine. Sreško načelstvo je poslalo Franju Greguriću jen nalog, da pojasni, če ima on z mladim dekle tem resne namene, ali pa, če ni vse to ljubavna avantura. Stvar pa sedaj drugače izgleda. Pred tremi leti je Franjo Gregurić po končani srednji tehnični šoli odšel v Brno, z namenom, da tam izpopolni svoje znanje. Stopil je tudi v veliko tekstilno tovarno pri Velčeku, kjer je se specializiral za tekstilno stroko. Stanoval je v bližini bogatega industrijalca Lieberja, ki ima 16 letno hčerkico Edito. Kratko rečeno, njena lepotna in simpatičnost ga je prevzela. Tudi mlada Edita ni ostala hladna in mu je vracačila ljubezen. Oče Lieberjeve je kmalu opazil, da se hčerkica stalno nahaja v prostem času v družbi Franja Gregurića. Ker se mu je zdelo sumljivo, da je zagrozil in ji najstrožje preposedal, sestajati se z njim. Tajni sestank

Gibanje stavbiškega delavstva

1200 delavcev zahteva izboljšanje mezd

Maribor, 5. maja.
Veliko mezdno gibanje, ki je začelo stavbiško delavstvo po vsej državi, se je raztriralo tudi na Maribor. Za več dni so se vršili predgovori med posameznimi stavbiškimi skupinami, nocoji pa je prišlo do prvega organiziranega mestnega vzhodnega obsega. Na vezani pivovalne Unije je vstopilo veliko zborovanje stavbišč, katerega je udeležilo mnogo stotin stavbišcev.

Pred 12 leti zadnji štrajk

Pred 12 leti smo imeli v Mariboru zadnje veliko mezdno gibanje med stavbiškimi delavci. Tukrat pa so bili še dobri časi. Mezde so znašale 8 do 14 din na uro in zidarji so bili med delavci pravi gospodje. Potem pa so jim gradbene tvrdke od leta do leta zmanjšane, zato so se med stavbiški skupini nizke preddelavci zasedli do 4 do 6 din, zidarji pa do 3 din, tehniki do 3 din, delavci do 2 din, itd. Vrhunec pa je bil v letu 1924, ko so stavbiški stroki znašali 2 din na mesec, nujni delavci pa so imeli 800 din.

bom simpatični enotni občinski in ciljona
do Stavbiških v Mariboru ipovestiti rekrutirajojo Profesionalne Dravškega Povestnika iz Prekmurja, profesionisti pa iz Tečača Rudvanja in Bobrežja. Delavci prihajajo v Maribor na sezonsko delo. S takimi skromnimi plačami ne bi mogli niti shajati, kamoli si napraviti kaj prihrankov za pomoč družinam. Pomagajo si na ta način, da prenočujejo

po šupah in na stavbiščih

tudi v zimskem času, samo da si prihrano stačimo, za prehrano pa jim služi večinoma kruh

Ljudska univerza polaga račune

Maribor, 5. junija.

V Ljudski univerzi imamo Mariborčani kulturno ustanovo, s katero se lahko pred svetom ponosamo. Med vsemi ljudskimi univerzami je mariborska v državi edina, ki že 14 let zaporedoma brez krize vrši svoje poslanstvo. Bilanca lega dela je ogromna. Če omenjam, da je priredila v teh 14 letih 900 predavanj, je še levi povzetno dovolj. Mariborčani pa še ne ponosamo samo s svojo Ljudsko univerzo, ampak tudi obiskujemo njene prireditve, se zanimamo za njeno poslovanje in z interesom spremljamo vse dogodek, ki so z njo v zvezi. Pokazal je to nočno tudi 14. občeni zbor, na katerem se je sedaj ob zaključku sezone polagala bilanca preteklega poslovnega leta.

Poročila, ki so jih podali predsednik inž. Kukovec, tajnik prof. Voštar in blagajnik učitelj Matelič, so prikazala plodonosno delo v pretekli sezon. Napeta in živahnja debata, ki se je po teh poročilih razvila in v katero so posegali mnogoštveni mariborski javni in kulturni delavci, pa je bila dokaz, da se je to delo v mariborski kulturni javnosti živo odražalo.

Sezona 1935-36 se je pričela 4. oktobra 1935 ter je trajala do 22. maja 1936. Prireditev je imela Ljudska univerza v tem času 58 — za 10 več, kakor lansko leto. V začetku sezone smo imeli tri predavanja o političnih problemih sredozemskega morja z ozirom na abesijski konflikt, po novem letu dve predavanji o bolgarski književnosti. — V sredini sezone se je nahajjal naravoslovni ciklus z 9 predavanji o astronomsko-geoloških vedah. Na

in poštek slanine. Prav tako moramo pomisliti, da delajo v letu stavbinci večemu 8 mesecev, 4 meseca pa morajo zadržati zime počivati. Poleg tega pridejo vmes še nekatere s slabu gradbeno dejavnostjo, ko ne zanimali ničesar ter žive samo od skromnih podpor brez dela, pomožne akcije in podstradjanje, kar je vsovrhem upravičeno, če izboljšanje ne kaže počasno.

Zahteve delavstva

Stavbinci so napravili na nocošnjem zborovanju sledeče sklep: 1. Odprava vsakršnega akordnega dela. V slučaju neizogibnosti se mora akord obojestransko sporazumno določiti. 2. Pričnajo naj se nasledje mezde na uro: preddelavci I. kategorije na uro 8.50 Din, II. kategorije 7.50 Din, zidarji, tesari I. kat. 7.50 Din, II. kat. 6.50, železokriviči v odrarji I. kat. 5.50 Din, II. kat. 5 Din, delavci I. kat. 4 Din, II. kat. 3.50 Din, vajenci I. leto 3.50 Din, 2. leto 4 Din, 3. leto 5 Din na uro. 3. Sprejem novih delavcev se mora vršiti izključno preko borze dela, odpust pa po predhodnem dogovoru z organizacijami. 4. Kvalificirana dela smejo izvrsavati samo izkušeni delavci. 5. delovni čas traja po zakonitih določilih, za nočne dela se plačuje 100% pribitek, 6. izplačilo se vrši na podlagi izplačilnih kuvert, na katerih morajo biti označeni zasluzki, nadalje odtegljaj za bolniško blagajno, davek, eventualni preduem in končna vstopna. Poudarek v teh zahtevah leži predvsem na zvišanju mezd.

Štrajk grozi

Delavci so odločeni, da izvojujejo svoje zahteve tudi s štrajkom. Začela se bodo sedaj pogajanja z delodajalcem. Štrajk stavbiščev bi bil leto za Maribor hud udarec, ker bi zastalo delo na mnogih velikih zgradbah, ki so se pravkar zazele.

Pozna se, da je zadnje deževje oviralo tudi naše podeželjne, da niso mogli v tistih množinah prijeti na trg živil, kakor smo to Ljubljanci navedeni. Zato je že vse zadnje dni živilski trg v nekaki zadregi. Ta zadrega je imela takoj svoje posledice pri cenah živilskih potrebsčin. V pomankanju živil so namreč cene kmetskim pridelkom, ki jih najdemo na trgu, poskocene. To se je izvršilo predvsem od včeraj na danes. Včeraj je bil trg precej obopen; radi hudega naliva v prejšnji noči in ker tudi zjutraj ni kazalo bolje, je prislo na trg le malo podeželskih žena, še manj pa vozov. Razumljivo je, da vpliva to na cene, ki so radi tega poskocene povprečno pri vsaki stvari in pri običajni kolicini za en dinar. Tako smo zabeležili danes zjutraj sledeče cene:

Crešnje po 4, 6 in 8 din za kg, hruške po 4 din, breskve, ki jih je pa še malo in je cena temu tudi

Vpliv dežja na trgu

Ljubljana, 6. junija.

Pozna se, da je zadnje deževje oviralo tudi naše podeželjne, da niso mogli v tistih množinah prijeti na trg živil, kakor smo to Ljubljanci navedeni. Zato je že vse zadnje dni živilski trg v nekaki zadregi. Ta zadrega je imela takoj svoje posledice pri cenah živilskih potrebsčin. V pomankanju živil so namreč cene kmetskim pridelkom, ki jih najdemo na trgu, poskocene. To se je izvršilo predvsem od včeraj na danes. Včeraj je bil trg precej obopen; radi hudega naliva v prejšnji noči in ker tudi zjutraj ni kazalo bolje, je prislo na trg le malo podeželskih žena, še manj pa vozov. Razumljivo je, da vpliva to na cene, ki so radi tega poskocene povprečno pri vsaki stvari in pri običajni kolicini za en dinar. Tako smo zabeležili danes zjutraj sledeče cene:

Crešnje po 4, 6 in 8 din za kg, hruške po 4 din, breskve, ki jih je pa še malo in je cena temu tudi

† Prof. Evgen Jarc

Ljubljana, 6. junija.

Včeraj zvečer je nenadno umrl profesor Evgen Jarc, bivši deželnin in državni poslanec in bivši podčupan ljubljanski.

Osebnost prof. Jevgena Jarcia je že vsa zadnja leta nujno zvezana z življenjem po naših dvoranah. Obiskovalci sej mestnega aveta pa ga poznamo kot neumorenega zasidovalca naših občinskih problemov. Pri temu mu nislo nobeno volje neznamo. V vsaku stvar, ki je bila predmet debat, se je pogubo z njemu lastno doslednostjo ter jo tako zlastno na govorinskem odru. Tujsko prometne organizacije izgubijo v pokojnem profesorju Jarcu vnetega podpiralca tujskega prometa, socialno šibki svojega uspešnega zagovornika, razni občinski odski so bili na pokojnega prof. Jarcu tako navezani, da ga hodo tudi tu pogrešali. Klub svojim letom in klub svoje bolezni je bil prof. Jarc živahnega duha. Prememogorat smo imeli priliko slišati, kako je včasih vztrajno in deloma celo prav pikantno žnal zagovarjati svoje stališče. Tej njevi razboritosti je morda šli pripisovati, da je bil prof. Jarc v zadnjih letih politično manj ustavljen. Bodisi, da je temu tako ali tako, dejstvo je, pokojni prof. Jarc je bil vedno odkrit človek z najboljšimi namenji in da je kupu njegovega življenja zvrhna z-deli, za katera mu mora narod ostati hvalezen.

Pokojni se je že kot mlad profesor začel uveljavljati v slovenskem političnem življenju. V vrstah SLS, ob strani njenih voditeljev, je profesor Jarc zbiral katoliško inteligenco. Zato ga kmalu vidimo kot zelo delavnega deželnega poslanca, kmalu nato kot državnega poslanca na Dunaju, ter se je njegovo ime največkrat čulo ob deklaracijskih debati v dunajskem parlamentu in v naslednjih mesecih, ko so slovenski narod podpisoval zahteve majsko deklaracijo. Ves čas svojega političnega udejstvovanja se je prof. Jarc baval največ z gospodarskimi vprašanji in v tak funkciiji ga najdemo leta 1929 v oblastnem odboru v Ljubljani. L. 1929 je bil imenovan v ljubljanski občinski svet, bil imenovan za ljubljanskega podčupana in se je na tem mestu posvečal Ljubljani v skribi za njeno lepoto. S tega mesta je največ pozornosti svojega dela posvetil razširjenju tujskega prometa.

Slovenci bodo pokojnika ohranili v dobrem spominu za vse njegovo delo. Naj mu sveti večna lu!

Literarna nagrada mesta Maribora

Maribor, 5. junija.

Snoči se je vršila seja upravnega odbora mestnega sveta mariborskog. Na seji je stavljal občinski svetnik in znani naš literat prof. dr. Fran Sušnik pomemben predlog. Predlagal je, naj osnuje mesto Maribor iz sredstev, ki so določena v vsakokratnem proračunu za kulturne namene, posebno literarno nagrado. Predlog so člani upravnega odbora soglasno sprejeli. Sklenili so volitvati v ta namen vsako leto zmesek 2500 Din, ki se bo podelil vedenje dne 26. septembra — na dan smrti našega učenika Antona Martina Slomška. Podelitev nagrade se bo uredila s posebnim pravilnikom. Gesta mariborske meste občine bo v slovenskem kulturnem svetu gotovo prijetno odmevala.

Mariborčanke imajo talent za gledališče

Maribor, 5. junija.

Maribor bo dal letos kar dve mladi moči gledališč. Nedavno je bila angažirana gledališču v Nišu gaspa Tita Veljakova, ki je v Mariboru uspešno debitirala v vlogi letalca Sigrid v Lichtenbergovi komediji "Karijera kanclista Winziga". Te dni se je pa mudil v Mariboru intendant oblastnega gledališča v Skopiju. Sprejem je bil v avdijenco gde. Mileno Godinova ter jo takoj angažirala za svoje gledališče. Gdč. Godinova je bila v Mariboru učenka režisera Vladimira Skrbinskega ter je v predstavnik mariborskih uradov, ustanov in društev. Po cerkvenih obredih, ki sta jih opravila vojaški duhovnik duh. svetnik Pavel Zavadljal ter pravoslavni duhovnik iz Celja, je imel na zbrane topnje učinkovit nagovor kapetan Golob. V krasnih besedah jim je nataški borbe na Koroškem, s katerimi je naša junaska vojska osvojila Gospodarsko polje. Umetek, mestni župan Franjo Žebot, predstojnik mestne policije dr. Trstenjak, vodja obmnejne policije Krajnovič, upravnik carinarnice Mihajlovič in mnogi predstavniki mariborskih uradov, ustanov in društev. Po cerkvenih obredih, ki sta jih opravila vojaški duhovnik duh. svetnik Pavel Zavadljal ter pravoslavni duhovnik iz Celja, je imel na zbrane topnje učinkovit nagovor kapetan Golob. V krasnih besedah jim je nataški borbe na Koroškem, s katerimi je naša junaska vojska osvojila Gospodarsko polje. Umetek, mestni župan Franjo Žebot, predstojnik mestne policije dr. Trstenjak, vodja obmnejne policije Krajnovič, upravnik carinarnice Mihajlovič in mnogi predstavniki mariborskih uradov, ustanov in društev. Po cerkvenih obredih, ki sta jih opravila vojaški duhovnik duh. svetnik Pavel Zavadljal ter pravoslavni duhovnik iz Celja, je imel na zbrane topnje učinkovit nagovor kapetan Golob. V krasnih besedah jim je nataški borbe na Koroškem, s katerimi je naša junaska vojska osvojila Gospodarsko polje. Umetek, mestni župan Franjo Žebot, predstojnik mestne policije dr. Trstenjak, vodja obmnejne policije Krajnovič, upravnik carinarnice Mihajlovič in mnogi predstavniki mariborskih uradov, ustanov in društev. Po cerkvenih obredih, ki sta jih opravila vojaški duhovnik duh. svetnik Pavel Zavadljal ter pravoslavni duhovnik iz Celja, je imel na zbrane topnje učinkovit nagovor kapetan Golob. V krasnih besedah jim je nataški borbe na Koroškem, s katerimi je naša junaska vojska osvojila Gospodarsko polje. Umetek, mestni župan Franjo Žebot, predstojnik mestne policije dr. Trstenjak, vodja obmnejne policije Krajnovič, upravnik carinarnice Mihajlovič in mnogi predstavniki mariborskih uradov, ustanov in društev. Po cerkvenih obredih, ki sta jih opravila vojaški duhovnik duh. svetnik Pavel Zavadljal ter pravoslavni duhovnik iz Celja, je imel na zbrane topnje učinkovit nagovor kapetan Golob. V krasnih besedah jim je nataški borbe na Koroškem, s katerimi je naša junaska vojska osvojila Gospodarsko polje. Umetek, mestni župan Franjo Žebot, predstojnik mestne policije dr. Trstenjak, vodja obmnejne policije Krajnovič, upravnik carinarnice Mihajlovič in mnogi predstavniki mariborskih uradov, ustanov in društev. Po cerkvenih obredih, ki sta jih opravila vojaški duhovnik duh. svetnik Pavel Zavadljal ter pravoslavni duhovnik iz Celja, je imel na zbrane topnje učinkovit nagovor kapetan Golob. V krasnih besedah jim je nataški borbe na Koroškem, s katerimi je naša junaska vojska osvojila Gospodarsko polje. Umetek, mestni župan Franjo Žebot, predstojnik mestne policije dr. Trstenjak, vodja obmnejne policije Krajnovič, upravnik carinarnice Mihajlovič in mnogi predstavniki mariborskih uradov, ustanov in društev. Po cerkvenih obredih, ki sta jih opravila vojaški duhovnik duh. svetnik Pavel Zavadljal ter pravoslavni duhovnik iz Celja, je imel na zbrane topnje učinkovit nagovor kapetan Golob. V krasnih besedah jim je nataški borbe na Koroškem, s katerimi je naša junaska vojska osvojila Gospodarsko polje. Umetek, mestni župan Franjo Žebot, predstojnik mestne policije dr. Trstenjak, vodja obmnejne policije Krajnovič, upravnik carinarnice Mihajlovič in mnogi predstavniki mariborskih uradov, ustanov in društev. Po cerkvenih obredih, ki sta jih opravila vojaški duhovnik duh. svetnik Pavel Zavadljal ter pravoslavni duhovnik iz Celja, je imel na zbrane topnje učinkovit nagovor kapetan Golob. V krasnih besedah jim je nataški borbe na Koroškem, s katerimi je naša junaska vojska osvojila Gospodarsko polje. Umetek, mestni župan Franjo Žebot, predstojnik mestne policije dr. Trstenjak, vodja obmnejne policije Krajnovič, upravnik carinarnice Mihajlovič in mnogi predstavniki mariborskih uradov, ustanov in društev. Po cerkvenih obredih, ki sta jih opravila vojaški duhovnik duh. svetnik Pavel Zavadljal ter pravoslavni duhovnik iz Celja, je imel na zbrane topnje učinkovit nagovor kapetan Golob. V krasnih besedah jim je nataški borbe na Koroškem, s katerimi je naša junaska vojska osvojila Gospodarsko polje. Umetek, mestni župan Franjo Žebot, predstojnik mestne policije dr. Trstenjak, vodja obmnejne policije Krajnovič, upravnik carinarnice Mihajlovič in mnogi predstavniki mariborskih uradov, ustanov in društev. Po cerkvenih obredih, ki sta jih opravila vojaški duhovnik duh. svetnik Pavel Zavadljal ter pravoslavni duhovnik iz Celja, je imel na zbrane topnje učinkovit nagovor kapetan Golob. V krasnih besedah jim je nataški borbe na Koroškem, s katerimi je naša junaska vojska osvojila Gospodarsko polje. Umetek, mestni župan Franjo Žebot, predstojnik mestne policije dr. Trstenjak, vodja obmnejne policije Krajnovič, upravnik carinarnice Mihajlovič in mnogi predstavniki mariborskih uradov, ustanov in društev. Po cerkvenih obredih, ki sta jih opravila vojaški duhovnik duh. svetnik Pavel Zavadljal ter pravoslavni duhovnik iz Celja, je imel na zbrane topnje učinkovit nagovor kapetan Golob. V krasnih besedah jim je nataški borbe na Koroškem, s katerimi je naša junaska vojska osvojila Gospodarsko polje. Umetek, mestni župan Franjo Žebot, predstojnik mestne policije dr. Trstenjak, vodja obmnejne policije Krajnovič, upravnik carinarnice Mihajlovič in mnogi predstavniki mariborskih uradov, ustanov in društev. Po cerkvenih obredih, ki sta jih opravila vojaški duhovnik duh. svetnik Pavel Zavadljal ter pravoslavni duhovnik iz Celja, je imel na zbrane topnje učinkovit nagovor kapetan Golob. V krasnih besedah jim je nataški borbe na Koroškem, s katerimi je naša junaska vojska osvojila Gospodarsko polje. Umetek, mestni župan Franjo Žebot, predstojnik mestne policije dr. Trstenjak, vodja obmnejne policije Krajnovič, upravnik carinarnice Mihajlovič in mnogi predstavniki mariborskih uradov, ustanov in društev. Po cerkvenih obredih, ki sta jih opravila vojaški duhovnik duh. svetnik Pavel Zavadljal ter pravoslavni duhovnik iz Celja, je imel na zbrane topnje učinkovit nagovor kapetan Golob. V krasnih besedah jim je nataški borbe na Koroškem, s katerimi je na

Ljubljana danes

Koledar

Danes, sobota, 6. junij: Norbert.
Utori, nedelja, 7. junija: Robert.

Lekarne. Nočno službo imajo: dr. Kmet, Tyrševa 41, mr. Trnkoczy, Mestni trg 4, mr. Ustar, Šenburgovca ul. 7.

Kaj bo danes

Ves dan: Predzadnji dan velesejma.

Na koncertu češke sodobne glasbe, ki bo v ponedeljek, dne 8. t. m. ob pol 9. uri v Hubadovi dvorani, izvaja najprvo Lipovsek Marijan Novakove klavirske skladbe, nato zapoje Jože Gostič tri slovaške narodne pesmi, zatem zaigra pianist Lipovsek po eno Jirakov in Reinerjevo klavirsko skladbo. Nastopi violinist Vekjet ter zaigra Suito za violino in klavir. Tenorist Gostič zapoje Habovih 7 rekov, nato pa se zaigra na klavirju Reinerjeve Veselle improvizacije, Schulhoffov Tango in dve kratki skladbi Habe. Vse prijatelje češke glasbe opozarjam na ta večer v Hubadovi dvorani. Sedemči v predprodaji v knjižarni Glasbene Matice.

Celodnevni avtohtoni neznanom kame je posenost pisarne »Po božjem svetu« v Ljubljani, Sveti petrska vojašnica. Izlet bo v nedeljo 21. junija in bo nudil obilo veselja, zanimivosti in pouka. Podrobna pojasnila dodi vsak zastonji. Prijaviti se je treba do 15. junija.

Interesantno potovanje v Južno Srbijo z avtobusom od 6. do 18. julija: čez Dolenjsko do Karlovca in na Plitvice, čez Bosno in Hercegovino v Dubrovnik, kdo bi no videl rad edovite Boke? Čez ponosni Lovčen v Cetinje; po Črni gori v Prizen in Peč; Macedonija: Skopje, Ohrid, Bitoli; ogled vseh znanih krajev. Podrobni spored poslije zastonji pisarna »Po božjem svetu«, Ljubljana, Sveti petrska vojašnica.

Prič. Marijan Lipovsek, znani naš pianist bo zaigral v ponedeljek, dne 8. t. m., kol uvod k III. jubilejni produkciji Anton Foersterjevo fantazijo na novo ponaredelo pesem Po jazeru, blizu Triglavja. Fantazija je bila napisana pred več kot 60 leti in se je zelo pogostokrat izvajala kot brillantska klavirska skladba na raznih koncertih v tujini, katere je prijeval skladatelj sv. Anton Foerster, po vsej Evropi in tudi Ameriki priznani klavirski virtuozi. V Ljubljani jo že dolgo časa nismo slišali. Skladba je izredno efektna in ima v Lipovšku izvrstnega interpreta. Poleg tega nastopajo na tej produkciji še ga. Lovšetova, Jože Gostič, Pavel Sivic, Rupel Mirko, Ljubljanski kvartet in godalni orkester. Vstopina 5 Din proti nakupu spreda.

III. produkcija šole Glasbene Matice bo v tork, dne 9. junija ob 18.15 v Filharmoniji. Na tej produkciji nastopi 22 gojencev klavirja, violine in orkestralnih instrumentov. Posebno opozarjam, da se bodo izvajale ob tej prilici kratke, za mladino izredno primerne, skladbe pod skupnim naslovom »Mikijev godot, ki jih je napisal Pavel Sivic in jih v najkrajšem času izda Glasbena Matica ljubljanska. Na produkcijo opozarjam, začetek točno ob 18.15 v tork zvečer. Vstopina proti nakupu spreda, ki stane 3 Din.

Proslava 100 letnice Stritarjevega rojstva

V Podsmreki pri Velikih Laščah, v rojstnem kraju Stritarjevem, bomo slovensko proslavili 100-letnico Stritarjevega rojstva. Program te proslave je sleden:

Na predvečer, dne 4. julija ob 8. uri slavnostna akademija v Vel. Laščah.

Na dan proslave, dne 5. julija:

1. Ob 4. zjutraj budnica;
2. sprejem gostov pri doppoldanskih vlakih;
3. po prihodu vlakov spred ob Vel. Laščah v Podsmreki;
4. v Podsmreki sv. maša na prostem z ljudskim petjem ob spremjanju godbe;
5. po maši odprtje spominske plošče Josipu Stritarju s slavnostnim govorom in petjem pevskih zborov;
6. popoldne ob 3. v Vel. Laščah ljudska veselica z godbo, petjem in dr.

REPERTOAR NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

Drama.

Začetek ob 20. uri.

Sobota, 6. junija: Tiran. Red B.
Nedelja, 7. junija: Mladi gospod šef. Izven. Globoko znižane cene od 14. Din navzdol.

Opera.

Začetek ob 20. uri.

Sobota, 6. junija: Vesela vdova. Premiera. Izven. Nedelja, 7. junija: Vesela vdova. Izven.

Premiera »Vesele vdove« bo v soboto, dne 6. t. m. v ljubljanski operi, prva repriza pa v nedeljo, dne 7. t. m. Ob predstavi sta izven. Po predpripravah sodeč bomo imeli spet sijajno opererno predstavo. Glavno vlogo poje ga. Gungjenec, njen partner je g. Levar, ki predstavlja Dača Robakidzo. To je njegov prvi nastop v opereji na našem odru; odlikuje ga jasna diktacija, lep sonoren glas, sploh izredno učinkovit nastop in izvrstni partner ge. Gungjenec, ki ima sijajne late. V ostalih vlogah nastopajo: Banovec in Levarjeva, Peček, Zupan, Španovca, Joško Rus in Frelih, ter Čankarjeva, Adamovičeva, Hvastja, Jelnikar in Sekula. Dirigira in rezira kapelnik Stritoš, sceno je napravil inž. arh. Franz. Predstava je izven abonmaja. Posebno opozarjam še na to, da se dejanje ne godi več v Cetinjah, temveč na Gruzijskem poslanstvu v Parizu.

Radio

Programi Radio Ljubljana

Sobota, 6. junija: 12.00 Plošča za ploščo, napev v napev 12.45 Vremenska napoved, poročila 13.00 Napoved časa, objava spreda, obvestila 13.15 Plošča za ploščo, napev v napev 14.00 Vremensko poročilo, borzni tečaj 18.00 Za delopust (Radijski orkester) 18.40 Pogovor s poslušalcem 19.00 Napoved časa, vremenska napoved, poročila, objava spreda, obvestila 19.30 Nacionalna ura: Janko Veselinovič (Pavlovic iz Belgradu) 20.10 Znanji politični pregled (g. urenik dr. Alojzij Kuhar) 20.30 Idrijski večer — Sodelovanje: gg. Božič, Bratina, Preljovec, Rudolf, Kos in Pirnat; dalje Ljubljanski šramel kvartet in moški zbor 22.00 Napoved časa, vremenska napoved, poročila, objava spreda 22.15 Koncert radijskega orkestra.

Drugi programi

SOBOTA, 6. junija, Belgrad I: 19.30 Stric z dežele v ponočini. Belgrad II: 14.05 Radniški orkester 23.00 Plesne plošče — Belgrad II: 14.05 Manevničko predavanje »Ljubljana na jugovzhod« — Zagreb: 20.00 Pianino 21.45 Vokalni koncert 21.15 Mandoline in kitare 21.45 Radijski orkester 22.15 Lahka glasba — Dunaj: 19.45 Vesel večer 21.00 Dunajski slavnostni tedni: zbori in pihala 21.40 Film 22.10 Chopinova klavirska glasba 23.05 Plesna glasba — Budimpešta: 20.00 Igra 21.15 Glasbene parodije in šale 22.30 Plesne plošče 23.15 Plesna glasba — Trst-Milan:

Privatisti na srednjih šolah

Ljubljana, 6. junija.

Te dni visijo po vežbah naših gimnazij na velikih črnih deskah bela obvestila: razporedi privatnih izpitov, ki so se že pričeli. Pohitev je treba z njimi, kajti nekateri privatisti bodo polagali nižjo ali višjo maturo kot privatisti z rednimi učenci, mature pa so že pred durmi. Privatisti imajo za polaganje izpitov le juninski termin, takrat ko je itak na gimnazijah ogromno dela z zaključnim ocenjevanjem, z neštehto različnimi statistikami, s popravnimi izpitimi četrto- in osmošolevcem, z malo in veliko maturo, končno še s spremjem izpitov. Vse to mora biti do Vidovega dne pod streho.

Strogi predpisi

Pravila o polaganju privatnih in tako zvanih privatnih dopolnilnih izpitov na srednjih šolah so precej stroga, predvsem v materialnem oziru. Privatno more polagati izpite vsakdo, ki se izkaže z dobrim vedenjem in z minimalnimi leti, t. j. prehiteti ne more rednih učencev z isto starostjo (pred 18. letom ne more dovršiti srednje šole z maturo). Razrede je treba polagati po vrsti, preskočiti kateroga v delati skupno ni mogoče. Pač pa je mogoče v enem roku polagati izpite čez več razredov po vrsti. Prijavljajo se večinoma nižji uradniki, ki jim gre za zboljšanje položaja. V drugi vrsti se prijavljajo prejšnji redni učenci, ki so zaradi previsoke starosti izgubili pravico do rednega šolanja v razredu. Zakon namreč predpisuje za posamezne razrede najvišjo in najnižjo starost. Če torej učenec z najvišjo možno starostjo za razred na koncu leta pada, ne more razreda ponavljati, ampak more delati le privatni izpit. Ker imajo nekateri razredi širšo mejo za starost, se učenec po uspešno dovršenem privatnem izpitu leta more vpijeti kot reden učenec v naslednji razred. Dočim so torej prve vrste privatisti starejši ljudje v službach, so zreli, je glede privatistov druge vrste (dijaki, mladina) v vzgojnem oziru vprašanje nereseno. Večkrat tak doma nimata nadzorstva, v šolo ne hodi, uči se, kolikor se mu vprav ljudi. Večkrat je slabost preskrbljen in mora ves dan delati, ubijati se s poučevanjem, do učne knjige pride le redko in za malo časa.

Po predpisih se morejo vršiti privatni izpit samo na državnih srednjih šolah, in sicer more kandidati polagati izpit normalno le na zavodu, v čigar okolišu stalno stanuje.

Pribežniki

Privatni dopolnilni izpit delajo oni, ki so dovršili nekaj razredov ali vso gimnazijo ali imajo že diplomo, kar so dobili v Italiji ali Avstriji ali druge. Pri nas jim šole priznajo, a delati morajo dopolnilni izpit iz predmetov nacionalne skupine (slovensko-srbobravščinski jezik, zgodovina in zemljepis), če hočejo v državno službo ali kakorkoli drugače izrabiti svoje šole.

Nižja gimnazija pri uršulinkah s pravico javnosti!

Priprivati izpit se torej ne morejo vršiti na privatnih zavodih, kar sta v Ljubljani Mestna žen-

Domač izum

Če hodi človek po velesejmski razstavi, ga vse povsod vabijo z najrazličnejšimi vabi, načini ogleda to in ono in maj vendar ne zanudi najugodnejše prilike za nakup najfinnejših in najcenejših stvari, ki jih ni mogoče dobiti nikjer drugje, kot samo na ljubljanskem velesejmu. Dobite vse, kar hočeš: od najcenejših britvic, priprav za kodranje las na najmanj škodljiv način do izlučevalca pešk za česnike. Zato se človek tem bolj zafudti, če hodi po razstavi in naenkrat zasiši, da neki razstavljalec odganja ljudi od svojega razstavljenega predmeta. Poročevalcev uho mora biti pa najbolj pri takih stvarih, kjer drugi ne smejo biti in zato se je seveda pririnjal skozi ljudi, čemboli naprej, da ju ne bi česa zamudil in o tem poročal, onim, ki so se ustrelili razstavljaljevega opomina.

Kmalu sem razumel, zakaj naj ljudje ne hodijo preblizu. Razstavljalec si je dal pred oči zaslonko, ki naj bi ga varovala pred žarečimi iskrami in pričeli variti. Poročevalci se je seveda moral za stvar, ki je predmet tolkega zanimanja od vseh strani, malo bolj pozanimati.

Dokaz slovenske živilosti

Mladi razstavljalec g. Jože Furlan, diplomirani tehnik, razstavlja nov primer električnega varilnega transformatorja, ki vzbuja pozornost vseh strokovnjakov tehnične stroke in obrtnikov, ki se številno nabirajo ob poizkusih in praktičnem varenju, ki ga predvaja g. Furlan sam. Ta varilni transformator ima pred drugimi varilnimi aparati to pred-

ska realna gimnazija in Zenska realna gimnazija pri uršulinkah. Mimogrede bodo omenjeno, da je zadnja dobila pred nedavnim pravico javnosti za vso nižjo gimnazijo, pravico, za katero se je leta in leta brezuspšeno borila, v večni nevarnosti, da jo sploh ukinje.

Nad 100 privatistov

Če kandidat danes prične z izpitom čez prvi razred, mora seveda priti s privatnim sprejemnim izpitom, ki je predpisani za vse šole in učenca. Takih primerov imamo na treh realnih in eni klasični gimnaziji skupaj 29. Privatnih izpitov čez razrede na vseh štirih zavodih je okrog 158. Ker od tega števila dela več izpitov (recimo nekateri čez vso nižjo po vrsti) ena in ista oseba, prida število privatistov dosti manjše, vsekakor pa presega sto (razmerje je n. pr. včasih takšno: 33 oseb dela 55 izpitov itd.).

Polagati izpit je mogoče čez katerikoli razred (od prve do osme), če se izkaže kandidat iz izpitteljavnega prejšnjega narejenega razreda. Večino pa imajo učenci, ki delajo izpite čez nižjo. So med njimi moški in ženske, v službah ali brezposelni, nižji uradniki, finančni služniki, podnaredniki, različne starosti (od 13. do 42. leta in več).

Privatnih dopolnilnih izpitov je vsega 9. Neke kandidati dopoljujejo nacionalno skupino čez nekaj razredov, drugi čez vso gimnazijo z zeločasnimi izpitom.

Boljši kruh

Če primerjam števila privatistov na realnih zavodih s števili privatistov na klasični gimnaziji, je takoj jasno in razvidno, da velika večina ne sili v humanistično izobrazbo, da mnogi tudi ne misljijo na akademski studij, ker jim gre skoraj vedno le za spriceljavo, ki jih rabijo za službo. So pa med njimi ljudje silne energije in sposobnosti, kateri v življenju srečamo može na visokih mestih, ki so bili tudi samo samouki.

Skupno bi torej bilo v vsem roku na ljubljanskih državnih srednjih šolah skoro 200 privatnih izpitov (izpilknikov okrog 130). To je pri ogromnem številu rednega dijaštva malo, a je vendar občutno pri naraščanju brezposelne inteligence.

Posebno nadzorstvo nad privatnimi izpitami vodijo ministrski odpostolci, ki pa jih letos ne bo. Ministrski odpostolci na meščanske šole in na nekaterih gimnazijah v dravski banovini so bili že imenovani, na ostalih bodo nadzirali delo privatnih izpitov, višje in nižje mature kar direktorji. Zdi se torej, da je Profesorsko društvo s svojim tovornim predlogom, kajti nekaj polja se nahaja v neposredni bližini potoka.

Takse, takse ...

Poleg tega, da se od privatistov zahteva po pravilih večja ali ista snov v krajevni času kot n. pr. od maturantov, so za njih največje breme še takse. Plačajo trikratno solino, ki jim pripade na plačan davek, ter še posebej za vsak predmet državno takso in honorar ministrskemu odpostolcu.

— Vsekakor imajo torej privatisti neizhko delo! —

na velesejmu

nost, da je zelo lahek in zardhi tega lahko prenosen. Glavna odluka tega varilnega stroja pa je v tem, da je izumitelj v enem samem stroju združil dva stroja, ki sta bila doslej popolnoma ločena. Na eni strani je varenje s tokovnim lokom (Lichtbogen) in na drugi strani pa priprava za točkasto varenje (Punktschweissung). V tem je vsa velika prednost tega novega izuma. Pri varenju na tokovnem loku je izboljšal obširnost regulacije, katera omogoča, da dosegne poljubno varilno napetost, ki je potrebna pri različno debeljem železu. Kar bo pa zainteresirane še najbolj zanimalo, je po to, da je uporaba toka pri teh transformatorjih tako majhna, da porablja pri najtejši obremenitvi komaj za 5 do 6 Din toka na uro, če računamo ceno za kw uro po 1 Din. Na transformatorje je tudi lesiva, ki točno kaže, s kakšnim tokom vari in katere elektroda je za tisto varenje najbolj primerina.

Izredno uporabnost tega domačega izuma je spoznal neki nemški inženjer, ki je takoj uvidel odlične prednosti tega izuma v primeru z dosedanjimi izdelki in se resno zainteresiral za odkup tega patentu za nemške tovarne. Aparat, ki vzbuja na zunanjem prostoru paviljona E, veliko pozornost vseh obiskovalcev, je ponoven

20 letnica največje pomorske bitke

Dne 31. maja je minilo dvajset let, od kar sta se nedaleč od severne škotske obale srečali nemška Hochseeflotte in angleška »Grand Fleet« in bojevali eno največjih pomorskih bitk v svetovni zgodovini. Potez in izid strahotnega spopada pri Skagerraku je bil vse do zadnjega časa zavit v meglo skrivnosti in šele nedavno so objektivni ameriški viri podali svetu osvetlitve te »jutlandiske zagonetke«.

Poveljstvo in moč obeh pomorskih sil

Že dolgo časa so imeli Nemci namen bombardirati angleško utrdbu Punderland, toda iz raznih vzrokov so svoj namen vse do navedenega dne odlagali. Okoli dveh popoldne so angleški izvidniki javili, da se bliža sovražnik. To so bile glavne sile tedanje nemške bojne mornarice, eskadra bojnega križark, ki ji je poveljeval admiral Hipper in je bila stacionirana v Wilhelmshafen. Samo te prednje sile je angleški izvidnik javil in takoj nato je bilo na angleški strani izdano povelje za odhod. 30. ogromnih ladij je bilo usidranih v Scapa Flow pod poveljstvom admirala Jellicoe, nekoliko bolj proti jugu pa je vodil iz Rosytha zmagovalec pri Dogger Banku, admiral Beatty najhitrejšo britansko eskadro, ki je bila še spomladni istega leta ojačena s štirimi ladji, najmočnejše konstrukcije. Ta V. eksadra je združevala odprorno moč drednotov s hitrostjo linijskih križark. Nemški admiral Scheer je stal na čelu nasprotnne mornarice, ki številčno sicer ni dosti zaostajala za angleško, toda bojni duh »Črnega križa« se nikakor ni mogel kosati s tradicionalno slavo velikih angleških zmagovalcev in osvajevalcev.

Ob dveh je angleška križarka »Galatea« kakih dvajset kilometrov zapadno od Jutlandije zapazila steber dima, ki se je vil iz dimnikov norveškega prevoznega parnika »N. J. Fjord«, katerega so Nemci zaustavili. Signal po radiu »Sovražnik na vidiku« moremo imenovati začetek te velike pomorske bitke. Admiral Beatty je na svoji mogočni ladji »H. M. S. Lion« hitel prednjim stražam na pomoč in ko je za daljnim obzorjem zapazil nemške ladje, je prav tako kakor izvidniki sklepal, da je napočil pravi trenutek za uničenje tistega sovražnika, ki se mu je bilo posrečilo umakniti pri Dogger Banku. A nemški admiral Bicker je bil prepričan, da bo oklopnič »Lion«, če pride pod ogenj močne nemške mornarice, brezpogojno izgubljen. Nemški orjaki so zatorej naradili velik lok in se začeli navidezno umikati. Tedaj se je admiral Beatty na čelu šestih svojih najmočnejših križark pognal za njimi, med tem ko je eskadra V. zaradi napačne transmisije povelj ostala zadaj.

Ob 3-48 se je zabliskala prva salva

nemških ladij in čez pol minute so ji že odgovorele angleške iz daljave kakih 14 km. Lützow, Derflinger, Seydlitz, Moltke in Von der Tann so se s hitrostjo brzovlaka gnali naravnost proti sovražni sedmiorici Lion, Princess Royal, Queen Mary, Tiger, New Zealand in Indefatigable. Vsakih trideset sekund je z vsakega navedenih velikanov zagrmela salva. Že po treh minutah so začeli nemški topovi streljati v cilj. Če upoštavamo, da

v pomorski bitki od sto komaj trije zadenejo, je bil to naravnost izborni uspeh. Lützow in Von der Tann sta streljala z nenavadno preciznostjo. Ob štirih je celotna salva zadela zadnjo liniju križarko »Indefatigable« in ko so ji čez nekoliko trenutkov novi strelji prebili oklop, se je kakor od strele prekleta prekala na dvoje in potegnila za seboj 1015 ljudi na morsko dno. Od vse njegove posadke je neka nemška podmornica samo dvema rešila življenje. Sile admirala Beatty in Hipperja so bile na ta način izravnane.

Naslednje žrtve nemških topov

Dvajset minut je bila razdalja med sovražnico nekoliko večja, toda kmalu se je točnost nemških streljev obnovila. Granate Seydliza in Moltkega so druga za drugo zadevale »Mary«, ki jo je že čez nekoliko minut zadela ista usoda, kar malo prej »Indefatigable«. Nad 300 m visok steber dima in ognja se je vil iz srednjega dimnika in med strasnim eksplozijami je velikan vso svojo posadko 1.200 ljudi potegnil v morski grob. Daleč na severozahodu se je leta prikazoval izza obzorca eksadra V. pod poveljstvom Sir Evan Thomasa, hkrati pa je na jugovzhodu ogromen oblak dima javljal, da se bliža admiral Scheer. Ko bi bili nemški brodovi samo 30 km bolj proti zapadu, ne bi bil izmed vseh 26 Beatayjevih ladji niti ena ušla poginil, kajti nemške ladje bi jih bili krasno obkolile. V tem primeru bi se bili Nemci lahko kosali z »Veliko mornarico«. Angleži pa so se še pravočasno orientirali in prvkrat v svoji zgodovini pomorskih bitk — zbežali. Od tega se je približeval admiral Evan Thomas in njim sam admiral Jellicoe. Nemci, ki so preganjali Beataya, so tako zadeli na novega sovražnika. Eskadra V. je rešila ostale linijske križarke in dasi jo je vsa nemška mornarica ljuto obispala z ognjem, se je le srečno umaknila proti severu in zadala sovražniku hude izgube.

Rešilni načrt admirala Jellicoe

Admiral Jellicoe, ki ni imel o sovražniku nobenih točnih podatkov, je bil v strašni zagati. Samo pol ure je imel časa za izdelavo bojnega načrta. Ko bi bil, kakor je bil njegov namen, mogel vreči v boj vse svoje sile v eni liniji, bi bila nemška mornarica nedvomno poražena, toda bežeči admiral Beatty mu je deloma zagradil pot, tako da svojega manevra ni mogel izvršiti. Poleg tega pa se je moral umakniti boju tudi resno poškodovan drednot eskadre V. Warspite in slabobite angleške križarke so stale najboljšim nemškim silam nasproti. Pred očmi razvite »Velike mornarice« je zletel v zrak »Defence«, a posvetni uničeni »Warrior« se je pogrenil na begu. Ko pa so Nemci sprevredili, da stoji proti njim vsa britanska pomorska moč — kakih sto bojnih ladij — in ker so bile njihove ladje že prej precej poškodovane, so dali povelje za umik.

Bitka obnovljena

Bilo je že pozno zvečer in samo goreča križarka Wiesbaden in topovski ogenj je še odkrival Nemcem položaj sovražnika. Tedaj se je Nemci sreča že enkrat nasmehalila. Tiste ladje admira Hipperja, ki so ob umiku sovražnika izgubile kontakt z njim, so se srecale z novim sovražnikom. To so bili brodovi admirala Hooda, ki so l. 1914.

pri Falklandskeh otokih potopili eskadro admirala von Spee. Tukaj se je potopil »Invincible« s poveljnikom in vso svojo posadko. Podžgani po tem novem uspehu je skušal admiral Scheer še enkrat napasti dotedaj še nedotaknjeno linijo Jejjicejevih oklopnic. Toda besni ogenj angleških orjakov jih je kmalu prisilil k umiku.

Zagonetna noč

Nastopila je noč in nemška mornarica se je umikala s hitrostjo 17 vozov na uro proti jugu naravnost proti angleški, ki jo je s hitrostjo treh milij na uro prekašala. Ob desetih ponoči sta se mornarici toliko približali, da bi se bila morala vneti bitka, ena največjih pomorskih bitk v svetovni zgodovini. To pa se iz še danes nepojasnjene vzroka ni zgodilo. Nekateri domnevajo, da so bile v obliki črke V razpostavljenje britanske eskadre toliko vsaksebi, da se je vseh 60 nemških brodov moglo srečno prebiti skoznje ter uti neizogibnemu porazu. Kljub temu pa je ta skrivnostno noč prinesla Angležem lepe uspehe. Najmočnejša nemška oklopniča »Lützow« se je ob svetu potopila, oklopniča »Ommern« je bila zadeta

Rydz Smigly, generalni inspektor poljske armade, ki je v primeru vojne tudi njen vrhovni poveljnik.

Ob 30 letnici simplonskega tunela

Se vedno moramo bili polni občudovanja, če gledamo na delo inženjerjev prejšnjega stoletja, s kakšno korajzo in s kakšnim pogumom so se ločili velikih tehničnih nalog in kako spremno so jih rešili, čeprav je bila tehnična umetnost v primeri z današnjo še tako zelo majhna.

Kdor se vozi danes udobno zlenjen v svojem sedežu z železnicu skozi simplonski tunel, smatra vse to kot samo po sebi razumljivo, si pač ne misli, na kako velike težave so naleteli pri tem najogromnejšem delu, kar jih je poznala tedanjata doba. Letos 1. junija je pretekelo 30 let, od kar je zdrčal skozi tunel prvi vlak, in ko je bil tunel izročen prometu. Toda popolnoma dokončano je bilo to čudežno delo tehnike še v tem letu 1922.

Težkoče, na katere so naleteli graditelji, so izprava izglede lake, da jih sploh ne bo mogoče odpraviti. Prevrati je bilo treba 2010 m visoko pogorje, dolžina pa je značala skoraj polnih 20 kilometrov. K temu pa je še prišlo še vse, kar ni bilo mogoče videti na zunaji: težkoče, ki jih je skrivala sama narava. Delo je prekrizalo vse proračune. Prišle so na pot take zarepreke, na katere ni nihče računal. Pri vrtanju so naleteli na vrelce, ki so dajali do 2000 litrov vode na sek. in bili vroči do 50 stopinj. Temperatura na kraju samem, kjer so delali običajno, ni presegala 27 stopinj.

Vkljub vsemu pa so bili i delavci in inženjerji kos vsem težavam. Vsa vrtalna in gradbenia dela so trajala nič manj kot 8 let, od leta 1898 do 1905. Pri gradnji tega tunela so tudi prvič uporabili novo vzporedno napravo za zračenje, ki je do vajevala dvajsetkrat več zraka kot pa ona, ki so jo uporabljali pri gradnji Sengothardskega tunela. Prvič so teda tudi rabili hidravlične vrtalne stroje. Gradnja tunela, ki je širok 7 metrov, je stala 87 milijonov ledanjih švicarskih frankov. Dela so dosegala svoj višek 2. aprila 1905, ko so tretiči skupaj obe skupini delavcev, ki so delali vsak na svoji strani. Dobro leto dni kasneje pa je bil ta največji tunel na svetu predan prometu.

»Verjemi ali ne, moja punčka ima lepše ustnice kakor naša Minka,« ja zdrjevala širletna deklec svoji mladi prijatelj.

»Oh, to pa že ni res,« ji je ugovarjala ta.

»Pa je. Moja punčka ima ustnice vedno rdeče, Minka pa samo fedai, ko gre z doma.«

Vsi si želimo konca nepovoljnega stanja na denarnem trgu in iz tega izvirajoče gospodarske krize! Priznanje, ki ga po celi državi uživa slovensko denarništvo, temelji zlasti na vzorni urejenosti naših hranilnic, na gospodarnosti in vztrajnosti slovenskih hranilcev, ki so svoje denarne zavode dvignili do takega ugleda in pripomogli domovini do blagostanja!

Pomagajmo si sami!

Vlagajte svoje prihranke, vir b' g tanja, v domači največji denarni zavod, to je

Mestna hranilnica ljubljanska v Ljubljani

Japonska ojačuje svoje garnizije v Severni Kitajski. Vojaki korakajo skozi Tokio, da se vkrcajo na vlak za Kitajsko.

Življenje in trpljenje v najstrašnejši vojski sveta

Zakleta legija

34

Pri tem smo v glavnem in ponavadi ravnali tako: približevali smo se vasi, Druzi so seveda streljali na nas iz dostenje razdalje. Razvrstili smo se v rojno vrsto. Krogle so živigale nad našimi glavami ali pa so se nam prašile pod noge. Nenadno pa je vse utihnilo.

Obkoliili smo vas od daleč, spahijski pa so se odpravili na poizvedovanje. Če so ugotovili, da je vas prazna, kar je ponavadi bila, so krenili v vas strelci in odgnali z hlevov živilo, ovce, potem pa so začeli hiše. Ko so plameni objeli vse, smo krenili dalje.

Naš posel je bil drugačen. Vedno so nas posiljali naprej kot stražo ali kot bočno varstvo. Ali pa smo morali zasesti kak vrhunc, ki je obvladoval ves kraj, da bi glavni oddelek zavarovali pred neprijetnim presenečenjem: Delaporte, Gorigas, Kurtzmann in podobni junaki so se zaradi tega ogroženo jeli in pritajeno kleli, misleč, kako bi se ob-

lizovali, če bi smeli v vas. Strelecem so to njihovo prednost, da semejo ropati, metali s strupeno zavistjo v obraz, kadar je nanesla prilika. Temu se ne smemo čuditi, zlasti če pomislimo, kakšen rokovnjač je bil Delaporte, ki je bil pravi mojster v ropanju, človek, ki se znajde v vsaki zadregi.

Vsako jutro so se z letališča v ozadju dvignili avioni. Leteli so nad nami in se bližali kolon ter preiskavali, ali je ozemlje toliko čisto, da bi kolona mogla naprej. Ko smo jih gledali, kako črtajo po nebu velike kroge, kako naglo vzletavajo ali se pogrezajo, bi skoraj človek dejal, da se igrajo.

Druzi so jih pričakovali s strelji iz pušk. Zdaj pa zdaj se jim je tudi posrečilo, da so katerega zbilja na tla. Letalo je ob taki priliki napalo »pičilo« nawzdol in udarilo ob tla ter se zdrobilo. Včasih je pilotu tudi uspelo, da se spustil na tla za sovražno bojno črto. Tedaj je bil rešen. Če pa je padel sredи blede, so ga zaklali prej, kakor pa so mu namogli priteči na pomoč.

Hodili smo torej v velikem polkrogu in pri tem požigali in ropali od zahoda proti vzhodu nepokorne vasi, tako da je ostala na selja prevzel rešilen strah.

Naša kolona je napredovala zelo hitro, poroice hrane pa so postajale manjše in manjše. Nekega dne, ko smo bili vprav na prednji straži na neki ravnini, ki se je širila ob vznožju hriba, smo opazili sredi obronka

vas. Prišlo je povelje, naj krenemo na desno in v nas zasedemo.

Krenili smo torej na desno. Druzi so nas seveda dočakali z ognjem. Začeli smo jim odgovarjati ter se pri tem skrivali za kamenje. Ko smo uvideli, kako brez koristi je naše pokanje, smo začeli postajati nepotrpežljivi.

Naprej! Tuleči kakor Indijanci napadajo legionarji 29. čete čez žičnato ograjo. Vodi jih poročnik Vernon, mahajoč s svojim avtomatskim revolverjem, tik za njim pa sledi narednik. Končno smo dospeli do majhne kočice in do kamenitega obzida. Tu smo obstali. Čudovit je ta zid, sega nam do brade in nam ne bo treba kopati jarka. Hišica z zidom okrog sadovnjaka je sicer na koncu vasi, toda izpremenila se je kmalu v tabor, v katerem smo se ustavili.

V zadnjih dneh nam je že pohajala hrana in smo zato zelo shujšali. Topot smo imeli srečo. Ena desetina spahijskih je pripeljala iz vasi nekaj jancev. Delaporte je skočil čez zid in ko dohiti spahijske, zgrabi prvo jagnje, si ga oprta na ramena in jo potegne nazaj. Spahijske so udarili za njim. Protestirali so in zahtevali nazaj svoje jagnje. Delaporte ni hotel nič slišati: »Jagnje pripada prav toliko nam, kakor njim,« je izjavil popolnoma pravilno. »Ali nismo imeli tudi mi svoj delež v bitki. Kdo ima pravico na plen, ako ne oni, ki se je boril v bitki.« Podoficirji so ga opominjali samo na videz, naj vrne jagnje, toda je stvar se niso nič več brigali. Končno so spahijske odšli in nam pustili jagnje.

Sijajno. Jaz sem šel na vrt in nabral tam vtrne zelenjave in vse odnesel v kuhinjo. Herschhorn pa je medtem v teku ujet še eno kokoš, nek drug pa, ki je preiskoval hišico, se vraca in kriči, da je našel polno sobo čebule.

To noč smo imeli sijajno gostijo. Maršilec Jože je prevzel službo v kuhinji in nam obljudil, da nam bo spekel jagnje s čebulo. Paradižnike in kumare, ki smo jih našli na vrtu, smo pojedli kar sirove, ker se nismo hoteli potruditi, da bi naredili salato. Za desert smo imeli dinje. Najedli smo se tako sijajno, da smo komaj vstali od večerje.

Drugi dan smo se morali zadovoljiti z običajno koščo, kar se pravi z zelo skromnim kobilom. Pobili smo mezga in vsak vojak je dobil svoj del in ga pripravil, kakor ga je hotel. Kolona, ki je taborila pet kilometrov od nas, je bila postavljena v širokem polkrogu. Cakali smo na tren z živežem in municio iz Mesifrea. Od daleč smo videli, kako prihaja tren, toda jasno nismo mogli spoznati, ker se je dvigal strašen dim. Kasneje smo zvezeli, da so Druzi pri tej priliki zaplenili tovorni avtomobil, ki je vozil našo plačo in še en drug avtomobil, v katerem so bile samo cigarete.

Ponoči so nas Druzi zagrizeno napadli, toda napad jim ni uspel. Bil sem na straži okoli desetih in me je strašno zeblo. Vedel sem, da se sovražnik giblje nekje v bližini, ker sem od časa do časa slišal, kako se kotali kamnenje.